

ARKEOLOJİYE MARKSİST YAKLAŞIM: GORDON CHILDE

Ceren Demiröz

Yüksek Lisans Öğrencisi, Yerleşim Arkeolojisi,
ODTÜ, Ankara
demiroz.ceren@metu.edu.tr

ÖZET

20. yüzyılın önemli arkeologlarından biri olan Gordon Childe, arkeoloji alanında geliştirdiği yöntemler ve oluşturduğu kuramlarla adından sıklıkla söz ettiriyor. Arkeolojiden siyasete uzanan yaşamında, pek çok kez ziyaret ettiği Sovyetler Birliği, arkeolojide kullandığı yöntemlerin değişerek, arkeoloji alanında Marksist bakış açısını geliştirmesini sağlıyor. Bu makale, Gordon Childe'in Avustralya'da başlayan hayat hikâyesinin arkeolojiyle kesişmesi, Büyük Britanya Komünist Partisi'nde aktif siyasi rolü, arkeoloji alanında geliştirdiği kuramlar, Yakındoğu medeniyetleri ve Avrupa Neolitiği üzerine çalışmaları ve Sovyet Arkeolojisinin çalışmalarına etkisini ele almayı amaçlıyor.

Anahtar kelimeler: Prehistorya, Neolitik Devrim, Kentsel Devrim, arkeoloji, Gordon Childe, Sovyet arkeolojisi.

A MARXIST APPROACH TO ARCHEOLOGY: GORDON CHILDE

ABSTRACT

Gordon Childe, one of the most important archaeologists in the 20th century, is mentioned most often with the methods and theories he developed in the field of archaeology. The Soviet Union, which he visited many times in his life spanning from archaeology to politics, changed the methods he used in archaeology and enabled him to develop Marxist perspective in the field of archaeology. This article aims to embrace the intersection of Gordon Childe's life story with archaeology that began in Australia, his active political role in the Communist Party of Great Britain, his theories that enhanced in the field of archaeology, his studies on Near Eastern civilizations and European Neolithic and influence of Soviet Archaeology on his studies.

Keywords: Prehistory, Neolithic Revolution, Urban Revolution, archaeology, Gordon Childe, Soviet Archaeology.

GİRİŞ

1892 yılında, Avustralya'nın New South Wales eyaletinde dünyaya gelen Gordon Childe, hala pek çok arkeoloğun çalışmalarına sıklıkla başvurduğu önemli bir arkeolog olarak yerini koruyor. Childe, arkeolojik bulguları tarihsel bütünlük içerisinde değerlendirerek, arkeoloji alanında Marksist bakış açısını geliştirmesiyle oldukça önem kazanmıştır. Childe'in yarattığı etki sadece arkeoloji alanındaki değişimler ile sınırlı kalmamış, aktif siyasi hayatı ile de adından çokça söz ettirmiştir.

ARKEOLOJİYE VE İŞÇİ SINIFI SİYASETİNE İLK ADIM

Baskıcı, Anglikan bir babanın oğlu olan Childe, üzerinde yaratılan baskıcı ortamın etkisinden uzaklaşmak için kitaplara sığınmıştı. Okuduklarının etkisi ise zamanla ilgi alanını Yakındoğu medeniyetleri ve Avrupa Neolitiği üzerinde yoğunlaştıracak ve bundan sonraki çalışmalarını bu doğrultuda şekillendirecekti (Sherratt, 1989).

Sydney Üniversitesi'nde Yunanca ve felsefe eğitimi gören Childe, ardından Oxford Üniversitesi'nde burs kazanarak, İngiltere'ye yerleşti. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak verdiği yıl olan 1914'te, klasik arkeoloji eğitimine başlayan Childe, Profesör J.L Myres ve Arthur Evans ile çalıştı. Evans'ın Knossos'taki kazı çalışmaları arkeoloji

dünyasında oldukça önemli bir yer tutarken, Myres ise kazı çalışmalarını Kıbrıs ve Yunanistan'da gerçekleştiriyordu (Sherratt, 1989). Savaşın ilk yılında kısa süreli olarak askeri tatbikatlara katılan Childe'in, akabinde savaş karşıtı görüşleri oluşmaya başlamış, düşünce dünyası değişmişti. Üniversitede, Büyük Britanya Komünist Partisi kurucu üyelerinden Rajani Palme Dutt ile tanışmasıyla farklı bir yaşama adım atan Childe, Queens Koleji'nden ve kaldığı yurttan ayrıldı. Gordon Childe, üniversite yıllarında, Üniversite Sosyalist Topluluğu'nda (University Socialist Society) ve Zorunlu Askerliğe karşı Birlik (No- Conscription Fellowship) topluluğunda aktif olarak görev aldı (Özyarkent, 2007).

Oxford'daki eğitimini tamamlamasının ardından, 1917 yılında memleketi Avustralya'ya dönen Childe, burada 4 yıl yaşadı. Parlak bir akademik geçmişi olmasına rağmen, politik görüşleri nedeniyle, akademide iş bulamayan Childe, politikaya aktif olarak katılma kararı almış, New South Wales'in yeni seçilen İşçi Partili başkanına genel sekreterlik yapmaya başlamıştı. 1921 yılında parti tarafından, Araştırma ve Halkla İlişkiler görevlisi olarak Londra'ya gönderilen Childe'in görevleri arasında, Avrupa'daki işçi hareketleri ile bağlantı kurulması ve basın bildirilerinin hazırlanması vardı. Ne yazık ki, Londra'ya vardikten iki hafta sonra İşçi Partisi hükümeti düştü

(Sherratt, 1989). Londra'da kalmaya devam eden Childe, iş aramaya başladı. 1922 ve 1924 yılları arasında arkadaşları Palme Dutt'un kurucusu olduğu Labour Monthly adlı politika dergisinde, iki makale yayınladı, 1923 yılında Avustralya işçi sınıfı haklarını savunan How Labour Governs kitabını kaleme aldı ve Avrupa'daki müzeleri ziyaret etti (Gathercole, 1994). 1925 yılında Kraliyet Antropoloji Enstitüsü'nde kütüphaneci olarak işe başladı. Bu sırada Avrupa Medeniyetinin Doğuşu (1925) ve kısa süre sonra da Aryanlar (1926) ve Tarih Öncesinde Tuna (1929) kitaplarını yazdı. Özellikle Avrupa Medeniyetinin Doğuşu çalışması, prehistorya alanında çalışan pek çok akademisyene kaynak oldu ve Gordon Childe bu başarısı sayesinde, Edinburgh Üniversitesi Prehistorya kürsüsüne profesör olarak kabul edildi.

Gordon Childe'in prehistoryanın yorumlanması anlamında getirdiği yenilik hala pek çok arkeolog tarafından benimsenmektedir. Özellikle insanın sosyal evriminin ilerleyişini düz bir çizgi olarak değil, kırılmalı olarak değerlendirmesi ve iki büyük kırılmayı Neolitik Devrim ve Kentsel Devrim üzerinden açıklaması günümüz arkeologlarınca halen değerlendirilip tartışılıyor (Faulkner, 2007).

Gordon Childe pek çok kaynak kitaba imza atmış olsa da, prehistoryaya dair oluşturduğu genel çerçeve, Neolitik Devrim ve Kentsel Devrim kavramlarından anlaşılabilir.

Vere Gordon Childe
Fotoğraf: Walter Stoneman, National Portrait Gallery, London

NEOLİTİK DEVRİM

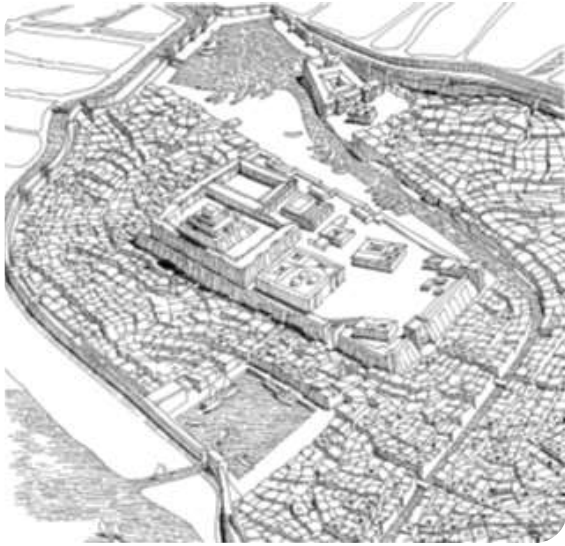
Gordon Childe çalışmalarında, insan topluluklarının daha içe kapalı olduğunu, gelişimin ve değişimin dışarıdan gelen etkilerle gerçekleşebileceğini belirtiyordu.

Bu noktada, iklim değişikliği, kuraklaşma ve gıda kıtlığının insanları, sorunları aşmada harekete geçirerek değişime sebep olduğunu açıklamıştı (Faulkner, 2007). Neolitik Çağ insanlık tarihinde önemli bir uğrak olması dolayısıyla, Childe tarafından Neolitik Devrim olarak tariflenilmektedir. Neolitik Çağ, Childe'a göre ekonomik bir devrimdir çünkü gıda kaynakları artık insanın kontrolüne geçmiş ve dolayısıyla nüfus kontrolü insanın elinde olmaya başlamıştır. Bilinçli olarak toprağa tohumların ekilmesi, buna yönelik toprağın uygun hale getirilmesi ve bu doğrultuda insan topluluklarının farklı şekillerde gelişmesi, insanlık tarihinde büyük bir sıçrama olduğundan, Childe tarafından devrim olarak ifade edilmiştir. Neolitik Çağın devrim ile ilişkilendirilmesi o dönem pek çok arkeolog tarafından eleştirilse de, Childe'in önemle işaret ettiği nokta, Neolitik Çağa geçiş ile birlikte insanın sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında köklü ve uzun sürecek değişimleri yaşayacak olmasıydı. Profesör Raphael Pumpelly tarafından öne sürülen Vaha Teorisi (Oasis Theory), Gordon Childe tarafından da benimsenecekti. Teoriye göre, buzul çağı sonrası Ortadoğu'da yaşanan kuraklık, insanların su kaynakları etrafında toplanmasını sağlayarak, yoğun nüfusu besleyebilmek için yenilik yapmaları gerekliliğini ortaya koyacaktı (Trigger, 1989). Bu doğrultuda Childe, göç eden gruplar ve ticaret neticesinde, medeniyetin Mısır ve Yakındoğu'daki medeniyetlerden batıya doğru yayıldığını iddia etti (Tanrıöver, 2010).¹ Yayılmacılık (diffusionism) ve evrimcilik (evolutionism) Childe'in yöntemlerini açıklarken sıklıkla yararlandığı kavramlardı. Arkeolojide iki kavram birbirine karşıt olarak değerlendirilse de, Gordon Childe iki kavramı birbirine içkin olarak görmüş, toplumlar kendi dinamikleriyle değişebilirken, bir yandan dışarıdan gelen etkilerle de farklı bir değişim sürecine girebilir şeklinde açıklamıştır.

Childe (kravatlı olan), Orkney, Skara Brae Neolitik yerleşim kazısında çalışanlarla birlikte, 1928- 1930.
Fotoğraf: Antik Anıtlar Kraliyet Komisyonu, İskoçya.

1 Arkeolojik malzemeleri, şekil ve süsleme bakımından çeşitliliklere dayanarak eşya tipleri tanımlayan ve bu temel üzerinden bölgesel kronolojiler geliştiren ve aralarında korelasyonlar kuran Oscar Montelius tarafından ortaya atılmış bir kuramdı. Montelius'a göre, Ortadoğu'da gerçekleşen kültürel gelişim, Balkanlar ve İtalya üzerinden yayılma ve göçler yoluyla Avrupa'ya taşınmıştır (Trigger, 1989).

Sümer şehri Ur'un çizimi.

Kaynak: Barnow 2001, 51.

Çizim: Claus Roloff, the Cities and Modes of Production Project.

KENTSEL DEVRİM

Gordon Childe, En Eski Doğu kitabını yazdığında, Yakın-doğu'da büyüyen, yerleşik yaşama geçmiş, nehir kenarında yaşayan toplulukları, Neolitik ve Kentsel Devrimler'in adını atacak olan topluluklar olarak görüyordu (Gathercole, 2009)

Gordon Childe, Tunç Çağı ile ilgili yazarken, Tunç Çağı ile farklı koşulları değerlendirmesine aldı. Tunç kullanılan toplulukların karmaşık bir ticaret ağına bağlı olduğunu söyleyen Childe, tunç ustalarının ise tam zamanlı usta olduğunu belirtiyordu. Childe, özellikle Ur ve yakın bölgelerde yaptığı çalışmalarda, tıpkı İngiltere'de bulunan, büyüyerek üretim yapan köylerin şehirlere dönüşmesi gibi, Ur ve çevresindeki bu köylerin de büyüyerek geniş şehirler haline geldiğini söylemiştir. Yeni şehirler ve tunç endüstrisi, Gordon Childe tarafından ikinci devrim veya Kentsel Devrim olarak adlandırılmıştır (Ravetz, 1959).

Gordon Childe, Kentsel Devrimi açıklamak için, ortaya çıkan ilk şehirleri köylerden ayırmak anlamında hazırlamış olduğu on kriter üzerinden yola çıktı. İlk şehirlerin daha geniş ve yüksek yoğunluklu nüfusa sahip olduğuna dikkat çeken Gordon Childe, uzman esnaf, nakliye işçileri, tüccar, rahip gibi mesleki grupların ortaya çıktığına işaret eder. Anıtsal yapıların artı ürünün sembolü olduğunu belirten Childe, rahip, asker ve diğer görevlilerin artı ürüne el koyarak yönetici sınıfı oluşturduğuna dikkat çeker. Yazının bulunması, matematik, astronomi ve geometrinin kullanılmaya başlanması ve sanatın farklı şekillerde icra ediliyor olmasını, kentin karakteristik özelliği olarak görür. Ticaretin görece uzak yerlerle gerçekleştiriliyor olması ve devlet örgütlenmesinin akrabalık ilişkileri üzerinden değil, kentte yaşayanlar üzerinden sağlanıyor olması da, Gordon Childe'in üzerinde durduğu kentin önemli özelliklerinden biridir (Smith, 2009).

GORDON CHILDE VE SOVYET ARKEOLOJİSİ

Gordon Childe, 1935 yılında ilk ziyaretini gerçekleştirdiği Sovyetler Birliği'nde, Pers Sanatları Kongresi'ne katıldı. On iki gün boyunca Leningrad ve Moskova'da bulunan Childe, Sovyet arkeologlarla tanıştı, pek çok müzeyi ziyaret etti ve Doğu Avrupa prehistoryası ile ilişkili pek çok arkeolojik keşif hakkında bilgi aldı. Childe, Sovyetler Birliği'ndeki müzelerin örgütlenmesinden, devletin kazıları mali olarak Batı Avrupa ülkelerine göre çok daha fazla desteklemesinden ve arkeolojik bulguların eğitim hayatında kullanılmasından oldukça etkilendi. Childe, ayrıca Orta Avrupa'da bulunan savaş baltaları ve Tripoli Kültürü'nü çalışan Sovyet arkeolog Y.Y Krichevskiy ve Rus ve Slav arkeolojisinde uzmanlaşan arkeolog P.N. Tretiakov'ın son çalışmalarını yanına aldı. A.P. Kruglov ve G.V. Podgayetskiy'in 1935 yılında, Doğu Avrupa Steplerinin Klan Toplulukları başlığıyla yayınladıkları kitap, ölü gömme geleneklerinin kültürlerarası geçişteki rolünü anlamak açısından, Childe için oldukça önem teşkil edecek, arkeolojiye Marksist yaklaşımın önemini anlayacaktı (Trigger 1984). Sovyet arkeologlar, Avrupa'da sadece maddesel kalıntıların tipoloji ve kronoloji üzerinden incelenmesinin yetersiz olduğunu görmüş, bu malzemeleri üreten toplumların üretim biçimlerini ve sosyal organizasyonunu anlamak açısından, kamp yerleri, evler, el işleri, geçim örüntüleri, ticaret ve ölü gömme gelenekleri, buna bağlı olarak değişen üretim tarzları ve ortaya çıkan hiyerarşik gruplar ve yeni ideolojilerin incelenmesi gerekliliğini ortaya koymuştur (Trigger, 1989). Scotland Before the Scots adlı eserinde Childe, Sovyet arkeologların yöntemiyle çalışmış, yazdığı önsözde Marksizmin prehistorya alanında yöntem olarak kullanılmasını, daha tarihsel, objektif ve gözlemlenen verilere dayalı olarak gerçekleştiğini söylemiştir (Gathercole, 2009, Trigger, 1989). Gordon Childe ömrünün son 20 yılında çalışmalarını bu doğrultuda şekillendirerek, Sovyet arkeologlarının yöntemini, Sovyetler Birliği dışına taşıyan ilk kişi oldu (Gathercole, 1994).

Gordon Childe, Sovyetler Birliği'ne yaptığı gezilerde arkeolojik anlamda olduğu kadar, toplumun siyasal ve toplumsal yaşamından da etkilenmişti. Tacikistan coğrafyasına ziyarette bulunan Gordon Childe, hem kazı ekibinin çalışmalarını yakından görmüş, hem de kolektif çiftlikteki yaşama tanıklık etmiştir. Kolektif çiftlikteki kültürel yaşamdan oldukça etkilenen Childe, kültürlerin özgürce yaşayabildiğini ifade ederek, "Sovyetler Birliği'nde herkes zorla Ruslaştırılıyordu" argümanının doğru olmadığını belirtmiştir. Orta Asya'da yapılan kazılara da büyük önem verildiğini fark eden Childe, kültürel mirasın ortaya çıkarılarak korunduğunu ifade etmiştir. Kazıların sistematik bir şekilde ilerlediğini belirten Childe, Taşkent'te bulunan Orta Asya Üniversitesi Arkeoloji Bölümünün sadece Özbek coğrafyasında değil, aynı zamanda Türkmenistan'daki kazı çalışmalarında da etkili olduğunu aktarmıştır (Childe, 1953; aktaran Demirbağ, 2019).

Gordon Childe, politik, ideolojik ve bilimsel olarak Sov-

yetler Birliği'nden oldukça etkilenmişti. Sovyet arkeolog Alexander Mongait, "The Crisis of Bourgeois Archaeology" başlığında kaleme aldığı makalede, Gordon Childe için, Sovyetler Birliği'nin dostu ilerici bilim insanı değerlendirmesini yaparak, Gordon Childe'in kendisini, Sovyet arkeologlarının öğrencisi olarak gördüğünü belirtti (Klejn, 1994). Gordon Childe'in, Stalin'in Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin genel sekteri olduğu dönemin bazı politikalarına yönelik eleştirileri olsa da, İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkım, acı ve yoksulluk, bu görüşleri paylaşmanın yeri ve zamanı olmadığını düşündürdü. Bazı önde gelen İngiliz komünistleri tarafından, 1956 yılında Sovyetler Birliği'nin Macaristan'a müdahalesini eleştiren bir protesto mektubu hazırlandı, fakat Gordon Childe, sosyalizm düşmanlarına cesaret verir endişesiyle mektubu imzalamadı. Yine de bu müdahale Gordon Childe için büyük bir hayal kırıklığı yarattı (Faulkner, 2007). Gordon Childe'in Avustralya'dan yakın arkadaşı Jack Lindsay, 1956 yılında, SBKP 20. Kongresi'nde Merkez Komite Birinci Sekreteri Nikita Hruşçov'un, Stalin'i suçladığı raporun, Gordon Childe için çok sert olduğunu ifade etti (Faulkner, 2007). Gordon Childe son yıllarında politik olarak hayal kırıklığı yaşamış olsa da, hayatı boyunca emperyalizme ve faşizme karşı cesaretle durduğu gerçeği değişmiyor.

SONUÇ

Neolitik Devrim teknolojik atılımları sosyal dönüşümlerle birleştirirken, Kentsel Devrim neredeyse tamamen sosyal kurumların ve uygulamaların bir dönüşümüydü (Smith, 2009). Childe'in Neolitik ve Kentsel Devrim kavramları sıklıkla tartışılıyor olsa da, günümüzde de geçerliliğini koruyan tespitleri olması ve arkeolojinin bir disiplin olarak günümüze kazandırılması anlamında Gordon Childe'in önemi oldukça büyüktür. David R. Harris, Gordon Childe'in arkeoloji bilimine katkısını, kültürel tarihe verilen önem, kültürel evrim ve tarihin Marksist yorumu olarak değerlendiriyor (Tanrıöver, 2010). Özellikle In the Dawn çalışmasında, Girit adası, Anadolu, Kiklad adaları, Yunanistan, Balkanlar, Tuna nehri, Trakya, Kuzey Avrupa, Sicilya, İtalya, İber yarımadası ve Britanya adalarındaki materyalleri dikkatli bir şekilde incelemesi, materyal kültürün çalışılması ve anlaşılması anlamında oldukça önemliydi. Arkeolog Flannery, Gordon Childe'dan önce Yakındoğu için kapsayıcı bir teori oluşturulmadığını, Childe'in verileri toplayıp işleyerek çalışma çerçevesine dâhil ettiğini ifade ediyor (Tanrıöver, 2010).

Özellikle Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirdiği müze ziyaretleri, ilk elden verilerin incelenmesi, Sovyet arkeolojisindeki gelişmeler ve Sovyet arkeologlarının nasıl çalıştığına dair öğrenme süreci, Gordon Childe için oldukça önem taşıyordu (Tanrıöver, 2010).

Gordon Childe'in Marksizm okuması, onu insanlığın kendi tarihini kendisi şekillendirmekle birlikte, içinde yer aldıkları toplumun sosyal ilişkilerinin de insanlığı şekillendirmede rol aldığı gerçeğine götürdü. Ortaya çı-

kan yeniliklerin toplumsal ihtiyaçlar için uygulanmasının beraberinde başka toplumlarda yeni düşünce şekilleri gerektirdiğini belirten Gordon Childe, teknolojideki ilerlemeyi yalnızca bilimsel bilginin bir artışı olarak değil, insanların kendilerini ve doğayla olan ilişkilerini nasıl algıladıklarını da ortaya koyduğunu ifade etti (Trigger, 1989). Bu bağlamda arkeolojik verileri inceleyerek çalışması, Gordon Childe'i özgün bir arkeolog yapıyor.

Gordon Childe, 36 yıl aradan sonra geldiği, Avustralya Sydney Üniversitesi'nden onursal derecesini alırken, 24 Nisan 1957 yılında gerçekleşen törenden 6 ay sonra Gordon Childe hayatını kaybetti. Fotoğraf: National Archives of Australia.

Gordon Childe'in yazdığı kitaplar

- 1923- "How Labour Governs: a Study of Workers' Representation in Australia"
- 1925- "The Dawn of European Civilization"
- 1926- "The Aryans: a Study of Indo-European Origins" (Aryanlar: Hint- Avrupa Kökenlerine Dair Bir İnceleme)
- 1929- "The Danube in Prehistory"
- 1930- "The Bronze Age"
- 1931- "Skara Brae: a Pictish Village in Orkney"
- 1934- "New Light on the Most Ancient East: the Oriental Prelude to European Prehistory" (Doğunun Prehistoryası)
- 1935- "The Prehistory of Scotland"
- 1936- "Man Makes Himself" (Kendini Yaratan İnsan)
- 1940- "Prehistoric Communities of the British Isles"
- 1942- "What Happened in History" (Tarihte Neler Oldu?)
- 1944- "Progress and Archaeology"
- 1946- "Scotland Before the Scots"
- 1949- "The Story of Tools"
- 1950- "Prehistoric Migrations in Europe"

1951- “Social Evolution” (Toplumsal Evrim)

1956- “Piecing Together the Past: the Interpretation of Archaeological Data” (Geçmiş Bir Araya Getirmek: Arkeolojik Verilerin Yorumlanması)

- “A Short Introduction to Archaeology”
- “Society and Knowledge”

1958- “The Prehistory of European Society”

KAYNAKLAR

BBC Programme “Animal, Vegetable, Mineral” (1956), https://www.youtube.com/watch?v=Rdl6T-74E_o

Childe, V.G. (1953). A British Archeologist in the USSR, Anglo-Soviet Journal, Winter, p:4-5.

Faulkner, N. (2007). Childe and Marxist archaeology. International Socialism, 116, 81.

Gathercole, P., Irving, T., & Díaz-Andreu, M. (2009). A Childe Bibliography: A Hand-list of the Works of Vere Gordon Childe. European Journal of Archaeology, 12(1-3), 203-245.

Gathercole, P. (1994). “Childe in History”, Institute of Archaeology Bulletin, Num.31, University College London, London, ss.25-52.

Gathercole, P. (2009). Childe, Marxism, and knowledge. European Journal of Archaeology, 12(1-3), 181-191.

Klejn, L. (1994). “Childe and Soviet Archaeology: A Romance”, in David Harris (ed), The Archaeology of V Gordon Childe (University College London).

Özyarkent, H. (2007). Yakındoğu’da Yerleşik Yaşamın Başlangıcı ile İlgili İlk Kuramlar ve Bunların Alan Çalışmalarını Yönlendirici Etkileri V. G. Childe ve R.J. Braidwood’un Görüşleri ve Arkeolojik Çalışmalara Etkisi. (Yüksek Lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Ravetz, A. (1959). Notes on the work of V. Gordon Childe. The New Reasoner, 10, 56-66.

Sherratt, A. (1989). V. Gordon Childe: archaeology and intellectual history. Past & Present, (125), 151-185.

Smith, M. E. (2009). V. Gordon Childe and the Urban Revolution: a historical perspective on a revolution in urban studies. The town planning review, 3-29.

Tanrıöver, M. D. (2010). Vere Gordon Childe, although dead since 1957, remains the most renowned and widely read archaeologist of the 20th century Trigger, 1992: 9.

Trigger, B. G. (1989). A history of archaeological thought. Cambridge University Press.

Trigger, B. G. (1984). Childe and Soviet archaeology. Australian Archaeology, (18), 1-16.